

RÄTTAD VERSION 2018-07-11

Frågor och svar om bevattningsförbud och uttag av bevattningsvatten ur vattendrag och sjöar

Jan Olof Sundby och Markus Hoffmann, LRF

Vad menas med bevattningsförbud i ett län?

Länsstyrelserna i Skåne och Västra Götaland har gått ut med pressmeddelande för att tydliggöra vad lagen säger om tillåtna uttag av vatten. Det har av vissa uppfattats som ett generellt bevattningsförbud för hela länet. Länsstyrelsen kan inte bestämma ett sådant generellt förbud. Miljöbalken reglerar vad som är tillåtet och inte och den har inte ändrats i detta avseende.

Så regleras vattenuttag i miljöbalken

Utgångspunkten i lagstiftningen är att man måste ha tillstånd för att avleda vatten eller för avledning av mindre volymer göra anmälan hos Länsstyrelsen. Är det uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens (till exempel en avledning för bevattning) inverkan på vattenförhållandena får man dock avleda vatten utan varken tillstånd eller anmälan. Allmänna intressen i en situation med torka är i första hand risken för miljöpåverkan.

Miljöbalkens uttagsgränser för anmälan och tillstånd

Om det är osäkert om det blir någon påverkan kan man anmäla mindre uttag till Länsstyrelsen. Gränserna för när tillstånd måste sökas är för vattendrag om uttaget överskrider 600 kbm/dygn, max 100 000 kbm/år och för annat vattenområde 1000 kbm/dygn, max 200 000 kbm/år. Om uttaget är större måste man alltså ansöka om tillstånd. Det betyder att om du tar ut mindre än 600 kbm per dygn i ett vattendrag så är det anmälningspliktigt om det finns risk för skada för andra eller på miljön. Om det är uppenbart att ingen skada uppkommer så behövs ingen anmälan. I verkligheten kan en viktig faktor vara om uttaget görs ett enda dygn eller om det ska pågå i flera dygn eller längre.

2018-07-11

Vad är min rättighet och skyldighet?

Rättighet

Du har rätt att ta ut vatten utan anmälan eller tillstånd om det är uppenbart att du inte skadar någon annans intresse eller skadar miljön.

Skyldighet

Den som vidtar en åtgärd ansvarar för att bedömningen att skada inte uppkommer är riktig och har också bevisbördan för det. Är bedömningen felaktig riskerar man påföljd. Uppkommer skador för andra enskilda är man ersättningskyldig för dessa. Är man osäker på konsekvenserna av en åtgärd bör man därför göra en anmälan. Eller om uttaget är större än 600 kbm per dygn respektive 1000 kbm per dygn ansöka om tillstånd.

Lokala omständigheter avgörande för bedömning av påverkan

För att kunna göra en riktigt bedömning måste man ha kännedom om vad som kan påverkas, det vill säga vilka arter och biotoper som kan tänkas finnas och hur de kan påverkas. Vad som påverkar skiljer från plats till plats och från gång till gång.

Platsspecifika förutsättningar är till exempel om uttag sker i rinnande eller stilla vatten, hur stor sjön (vattendrag) eller vattendraget (vattenföring och lutning) är, omgivningens utseende (branta/flacka stränder) och beskaffenhet (varierade biotoper eller likartade odlingsmarker eller bebyggelse).

Tillfällespecifika förutsättningar är till exempel vilken vattenföring och vattenstånd som råder vid tillfället och tidpunkten på året med hänsyn till växtlighet och förnygringsmöjligheter för olika arter, till exempel om rom och larver påverkas. Relationen mellan hur mycket vatten som tas ut i förhållande till vattentillgången vid det aktuella tillfället har betydelse: ju större andel som tas ut desto större risk för skada. De flesta vattendrag varierar mycket i vattenföring över året och det kan därför ha betydelse hur vattentillgången har sett ut tidigare under året. I verkligheten kan en viktig faktor vara om uttaget görs ett enda dygn eller om det ska pågå i flera dygn eller längre.

2018-07-11

Exempel på bevattningspolicy från Skåne

Länsstyrelsen i Skåne har en bevattningspolicy där man menar att för vissa utpekade vattendrag som hyser speciella arter är det olagligt att ta ut vatten om flödet är mindre än 30 procent av årets medelvattenföring. I övriga vattendrag får ej vatten tas om flödet är mindre än 25 liter per sekund och meter åbredd räknat från vattendragets bredaste punkt från uttagsstället och nedströms.

Hur gör jag en anmälan om att få ta ut vatten?

Anmälan ska innehålla "de uppgifter, ritningar, kartor och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma verksamhetens art, omfattning, miljöeffekter och påverkan på närliggande fastigheter." Man bör också tydligt beskriva konsekvenserna för verksamheten och miljön om man inte kan bevattna.

Länsstyrelsen kan välja att snabbhandlägga en inkommen anmälan

Normalt får åtgärden inte vidtas förrän åtta veckor gått sedan anmälan gjordes. Länsstyrelsen har dock möjlighet att frångå åttaveckorsfristen för igångsättning av en verksamhet/åtgärd om de anser att ärendet är tillräckligt utrett, dvs så fort de anser sig kunna ta ställning till behovet av eventuella förelägganden om försiktighetsmått. Om det över huvud taget ska bli möjligt måste man antagligen först ta kontakt med kommunen för att komma överens med den och för att få dess stöd, gärna så att det går att direkt hänvisa till överenskommelsen redan i anmälan. Länsstyrelsen är skyldig att remittera anmälan till i vart fall kommunen och Havs- och vattenmyndigheten. Även statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken ska få tillfälle att yttra sig.

Förslag till tillvägagångssätt för att underlätta en snabb handläggning

2018-07-11

1. Du som odlare ringer till din länsstyrelse och ber att bli kopplad till den som handlägger bevattningsärenden för att förvarna om att du vill göra en anmälan och för att få instruktioner om hur du ska göra.
2. Be LRFs kommungrupp ta kontakt med din kommun för att be dem vara beredda på att snabbt ta ställning till remissen från Länsstyrelsen om din anmälan. Eller ta egen kontakt med kommunen om du bedömer att det går fortare.
3. LRFs Riksförbund har redan varit i kontakt med Havs- och vattenmyndigheten för att uppmana dem att på motsvarande sätt vara beredda på att snabbt ta ställning till remissen om din anmälan.

Ett anmälningsärende ger inte rättskraft och säkerhet som ett tillstånd och det är fortfarande den som gör åtgärden som har ansvar för att åtgärderna är korrekta, men om Länsstyrelsen gett klartecken minskar sannolikt risken för att drabbas av påföljd.

Länsstyrelsen i Skåne öppnar för snabb handläggning

I den akuta situation som råder har Länsstyrelsen i Skåne meddelat att de har möjlighet att lämna besked snabbare än vad ett anmälningsärende skulle ta. Du som odlare bör ringa eller mejla till länsstyrelsens bevattningsansvariga tjänsteman (denna vecka och nästa maria.nitare@lansstyrelsen.se, 010-2241527) och berätta om det vattenuttag du planerar att göra. Länsstyrelsen har då möjlighet att bedöma om det alls är möjligt eller lämna besked att du får göra det på eget ansvar. Länsstyrelsen kommer inte att prioritera tillsyn eller åtalsanmälan hos de som hört av sig om sitt vattenuttag för foderarealer och fått besked att de får göras under eget ansvar. Däremot kan det inte uteslutas att någon annan i området gör en anmälan hos länsstyrelsen om skada på enskilt eller allmänt intresse.

Kontakta vattenkraftsbolaget i ditt vattendrag

Om man tar sitt vatten ur en reglerad å kan en möjlighet vara att kontakta den som svarar för regleringen. Kanske har de möjlighet att under en begränsad period öka vattenföringen för att möjliggöra uttag för samordnad planerad vattengiva. Det bör i så fall samordnas med alla som behöver göra uttag och i samråd med Länsstyrelsen.

2018-07-11

Finns det någon granne med vattendom som inte använder den eller som inte använder hela sin tillåtna volym?

Undersök om ni i så fall kan samarbeta.

Exempel från Halland

För att minska risken för konflikter har LRF i Halland och Länsstyrelsen kommit överens om en beredskapsplan för vattenuttag från de halländska åarna. Den bygger på pglar som är en måttstock i vattendraget där vattennivån kan avläsas. Med uppgift om vattennivån går det att beräkna vattenflödet. Överenskommelsen innebär att vatten inte ska tas ut om det rinner mindre än 25 liter per sekund och meter bredd i vattendraget.

Vad är miljöbalkens husbehovsundantag?

I miljöbalken finns ett undantag från krav på anmälnings- och tillståndsplikt om du gör uttag av vatten som dricksvatten till djur.